

Laura Imai Messina

Dingen die we
toevertrouwen
aan de wind

A.W. Bruna Uitgevers

Proloog

Een werveling van lucht zwiepte tegen de planten in de grote, steile tuin van Bell Gardia.

Ter bescherming hield de vrouw instinctief haar elleboog voor haar gezicht en bolde haar rug. Maar onmiddellijk kwam ze weer bij haar positieven en ging rechtop staan.

Ze was nog voor de dageraad gekomen, ze had het licht steeds hoger zien klimmen, maar de zon bleef verborgen. Ze had de grote zakken uit de auto geladen; vijftig meter van het dikste plastic, opgerold tot een buis; rollen isoleertape, tien dozen ringspijkers om in de grond te bevestigen, en een hamer met een dameshandgreep. Bij Conan, de enorme ijzerwarensupermarkt, had een verkoper gevraagd of hij haar hand mocht zien; dat was om de greep op te meten, maar ze was ervan geschrokken.

Ze was snel naar de telefooncel gelopen en had gezien dat die heel broos was, als suikerspin en meringues, alsof er ontelbare vingers van hadden gesnoept. De wind ging al stormachtig tekeer, er was geen tijd meer.

Ze hadden zonder uit te rusten ruim twee uur gewerkt op de heuvel van Ōtsuchi: zij – om de telefooncel, het bankje, het bordje bij de ingang en de kleine boog die het begin van het pad aanduidde in de grote lappen te wikkelen – en de wind, die geen moment was opgehouden haar te geselen. Af en toe had ze zich onbewust in een zelfomhelzing gewikkeld, zoals ze dat al jaren deed als ze overmand werd door emoties, maar daarna was ze steeds weer overeind gekomen, had haar rug

gestrekt en had zich uitdagend tegenover de wolkenbank geposteerd die de heuvel nu volledig bedekte.

Pas aan het eind, toen ze zelfs het idee had dat ze de smaak van de zee in haar mond had, alsof de lucht helemaal van beneden naar de top was opgestegen om de wereld te omhullen, was ze opgehouden. Ze was uitgeput op het bankje gaan zitten, ingesponnen als een zijderups, haar schoenzolen vol aangekoekte aarde.

Als de wereld viel, zei ze bij zichzelf, zou ze met hem mee vallen; maar als er ook maar een kleine kans was om hem overeind te houden, al was het in wankel evenwicht, zou ze elk greintje energie dat ze nog overhad gebruiken om hem te helpen.

De stad beneden sliep nog. Er waren wel wat lampjes aangegaan die de ramen kleurden, maar vanwege de tyfoon die in aantocht was, hadden de meeste mensen de luiken dichtgehouden en de rolluiken gestut met houten stokken. Een enkeling had zandzakken voor de deuren gelegd om te voorkomen dat de bulderende wind ze uit hun sponningen zou rukken en de kamers onder water zouden lopen.

Yui leek zich geheel niet druk te maken om de regen, om de hemel die was neergedaald op haar schoenen. Ze bekeek haar werk: de zeilen van plastic en tape waarmee ze de telefooncel, het houten bankje, het rijtje tegels van het pad, de toegangsboog en het bordje met het opschrift DE TELEFOON VAN DE WIND had ingepakt en vastgezet.

Alles was bedekt met aarde en waterdruppels. Als de tyfoon ook maar iets zou losrukken of afscheuren, zou ze daar blijven om het weer te repareren.

Het meest elementaire idee, namelijk dat de breekbaarheid niet zozeer in dingen school als wel in het vlees, het idee dat materiële spullen kunnen worden gerepareerd of vervangen maar dat het lichaam niet te repareren valt en dat het misschien dan wel sterker is dan de geest – want als die breekt is

het voor altijd – maar altijd nog minder sterk dan hout, lood of ijzer, kwam niet bij haar op. Ze betrok het gevaar geen moment op haar eigen persoon.

‘Het is al september,’ fluisterde Yui, terwijl ze naar de zwarte lucht keek die vanuit het oosten dichterbij kwam. *Nagatsoeki* 長月, de ‘maand van de lange nachten’, zoals de naam luidde die er in de oudheid aan gegeven was. Niettemin herinnerde ze zich dat ze diezelfde formulering elke maand had herhaald en haar had meegenomen naar november en december. ‘Het is al april,’ had ze gezegd, en daarna mei enzovoort, bij het precieze aftellen van de dagen vanaf 11 maart 2011.

Elke week was een inspanning geweest, elke maand simpelweg tijd die op een stapeltje op zolder werd gelegd, voor een toekomstig gebruik dat misschien wel nooit zou komen.

Yui had lang, pikzwart haar, maar wel met blonde puntjes, als een uitgroei die onderaan begon om vanaf daar haar kruin te bereiken. Sinds haar moeder en dochter waren verzwolgen tijdens de zeeramp had ze het niet meer geverfd. Maar ze had het wel stukje bij beetje geknipt, zodat het op deze manier was uitgegroeid, als een afgezakt aureool. Haar haarkleur, het verschil tussen het vroegere geel en het oorspronkelijke zwart, vertelde uiteindelijk hoe lang haar rouw al duurde. Het was een soort kalender geworden van wat er gebeurd was.

Dat ze het had overleefd, had ze vooral te danken aan deze tuin, aan de witte cabine met de vouwdeur en de zwarte telefoon die op de plank naast het schrift stond. Haar vingers draaiden een willekeurig nummer, de hoorn werd bij haar oor gehouden en haar stem viel erin. Soms huilde ze, maar andere keren lachte ze, want het leven kan ook geestig zijn als er een tragedie plaatsvindt.

En nu kwam de tyfoon bijna over haar heen, Yui voelde hem aankomen.

In dat gebied waren orkanen gebruikelijk, vooral 's zomers. Ze raasden door het landschap, rukten aan de daken en strooiden de dakpannen op de grond alsof het zaadjes waren, en elke keer beschermde Suzuki-san, de bewaker van Bell Gardia, de tuin met zijn gebruikelijke liefdevolle zorg.

Maar deze keer werd voorspeld dat de tyfoon verschrikkelijk zou zijn, en Suzuki-san was er niet. Het gerucht dat hij ziek was, was als een lopend vuurtje rondgegaan. De aard van de ziekte was niet duidelijk, maar het was bekend dat hij in het ziekenhuis was opgenomen voor onderzoeken.

Als hij deze plek niet zou verdedigen, wie zou het dan doen? Yui vond de tyfoon net een kind dat met een boosaardige blik aanstalten maakte om een emmertje water over het zandkasteel van een ander kind heen te kieperen, een kind dat niet zo bijdehand was, naïever, en waar het van een afstandje naar keek, van achter een rots, klaar om toe te slaan.

De positie van de wolken veranderde voortdurend en het licht leek zich snel naar het westen te verplaatsen. Het kwam met de minuut dichterbij haar toe, het daalde als een hand op het voorhoofd van de heuvel neer om te voelen of die echt warm was of maar net deed alsof.

Toen het gebulder van de wind op de tuin neerstortte, leek alles in de razernij af te vlakken; doe me geen pijn, leek hij te fluisteren.

Yui's hardos waaierte uiteen, werd bol als een kwal, splitste zich op diverse punten en maakte zich weer breder. Je hoefde alleen maar naar het hoofd van de vrouw te kijken om de partituur van de wind te begrijpen, het onheilspellende fluitje dat voorafging aan het ombuigen van de planten, van de *higan-bana* die scharlakenrood werd, de bloem van het nirwana, de bloem van de doden; de hortensia die was uitgebloeid en weer een gewone struik werd; de witte bloesem van de *foesen-kazoera* met zijn groene vruchten waar de kinderen muziek mee maakten alsof het klokjes waren.

Hoewel het haar inmiddels moeite kostte om op de been te blijven, voelde ze toch de drang om nog een keer te bukken om zich ervan te verzekeren dat alles beschermd was. Soms werd ze meegesleurd naar de grond, soms liet ze zich zwaar tegen die luchtstroom hangen en strekte haar voet uit op de laatste tegel van het pad. Ze controleerde opnieuw de haken waarmee ze de doeken van de telefooncel had verzekerd. Ze maaide met haar armen tegen de wind in, alsof ze zwom.

Eén tegel van het pad kraakte en Yui moest ineens weer denken aan de woorden van haar dochter, die de steentjes in de waterstroom van de afvoerbuis vlak bij huis altijd koekjes noemde.

Ze glimlachte, dankbaar dat ze die herinnering had teruggevonden.

Als kind ervaar je geluk als een ding. Een treintje dat uit een mand tevoorschijn komt, het huishoudplastic om een stuk taart. Of misschien ook als een foto waarop je zelf het middelpunt bent, waarop iedereen alleen maar oog voor jou heeft.

Als je groot bent, wordt alles ingewikkelder. Geluk is succes, werk, een man of een vrouw, allemaal vage, lastige zaken. Als het er is, en ook als het er niet is, wordt het vooral gewoon een woord.

Kijk eens aan, dacht Yui nu, de jeugd leerde je heel iets anders, namelijk dat je alleen je hand maar in de juiste richting hoefde uit te steken en het dan zo kon pakken.

Onder de grijze brij van de hemel bleef een vrouw van een jaar of dertig ondanks alles overeind staan. Ze peinsde over wat voor iets geluk zou zijn, ze ging in de gedachte op zoals ze vroeger in een boek op kon gaan, in verhalen van anderen, die haar al sinds haar kindertijd zonder uitzondering mooier toeschenen dan haar eigen verhaal. Ze vroeg zich af of dat nu niet precies de reden was dat ze bij de radio was gaan werken.

Het fascineerde haar enorm om naar het leven van anderen te luisteren en op te gaan in hun verhalen.

Voor Yui ontstond het geluk al enkele jaren in dat zwarte, zware toestel waarop in een cirkel de cijfers 1 tot en met 0 stonden. Met haar oor tegen de hoorn gedrukt verloor ze de tuin, daar op die afgelegen heuvel in het noordoosten van Japan, uit het zicht. In de V-hals van de aarde zag ze ook de zee, ze kon zich de ziltige geur voorstellen. Daar droomde Yui ervan om met haar dochtertje te praten, dat nooit ouder was geworden dan drie, en met haar moeder, die het kind tot het eind toe in haar armen had gehouden.

En als het geluk een ding wordt, wordt elk ander ding dat de veiligheid ervan in gevaar brengt de vijand. Alsof die tastbaar was als de wind, alsof het de regen was die van bovenaf neerkletterde.

Yui zette haar leventje van niets op het spel om te voorkomen dat er iets ergs zou gebeuren met dat ding en de plek die de stem ervan bewaarde.

I

1

Ze had er voor het eerst over gehoord op de radio. Een luisteraar leverde aan het eind van het programma een bijdrage door te vertellen waardoor hij zich beter was gaan voelen na het overlijden van zijn vrouw.

Ze hadden er op de redactie uitgebreid over gesproken voordat ze het onderwerp van de aflevering vaststelden. Ze wisten het allemaal van haar, van de afgrond in haar binnenste. Maar Yui had volgehouden dat ze, wat er ook uit zou komen, beschermd zou zijn. Juist omdat ze zo geleden had, kon geen enkele verschrikking haar meer raken.

‘Wat heeft het voor jullie gemakkelijker gemaakt om ’s ochtends op te staan en ’s avonds naar bed te gaan na een groot verlies? Waardoor blijven jullie op de been als jullie je verdrietig voelen?’

De aflevering was in elk geval veel minder somber dan verwacht.

Een vrouw uit Aomori had verteld dat ze ging koken als ze bedroefd was: ze maakte zoete en hartige taarten, macarons, confituren, kleine hapjes zoals kroketten of vis van de grill met suiker en sojasaus, gekookte groente om in de *béintō* te doen; ze had zelfs een aparte vriezer aangeschaft om dingen in te kunnen vriezen als ze daar zin in had. Voor Hina-matsoeri, het kinderfeest dat elk jaar op 3 maart gehouden werd en waaraan vroeger ook haar dochter had meegedaan, zorgde ze ervoor dat die nauwkeurig werd ontdooid. Ze wist zeker dat ze bij het zien van de tentoonstelling van de poppen in de

woonkamer, de planken met de verschillende poppetjes die de keizerlijke familie voorstelden, de dringende behoefte zou voelen om te schillen, te snijden en te blancheren. Koken gaf haar een goed gevoel, zei ze, het hielp haar om weer grip op de wereld te krijgen.

Een jonge administratief medewerkster uit Aichi belde om te zeggen dat ze naar cafés ging om honden, katten en fretten te aaien, ja, vooral fretten. Ze hoefden maar met hun snuitjes tegen haar handen te wrijven en ze was meteen weer blij dat ze leefde. Een bejaarde man, die fluisterde zodat zijn vrouw in de slaapkamer zijn stem niet zou horen, biechtte op dat hij *patsinko* speelde; een kantoorman, die de breuk met zijn vriendin als rouw ervaaarde, had de gewoonte aangenomen om koppen chocolademelk te drinken en *séimbei* te knabbelen.

Iedereen lachte toen een huisvrouw uit Tokyo, een vrouw van een jaar of vijftig die haar beste vriendin was kwijtgeraakt bij een ongeluk, vertelde dat ze Frans was gaan studeren en dat alleen die andere stembuigingen, die keel-r en die ingewikkelde klemtonen haar de illusie gaven dat ze iemand anders was. ‘Ik zal die taal nooit leren, ik ben er echt niet voor in de wieg gelegd, maar jullie moesten eens weten hoe goed ik me voel als ik bonjourrrrrr zeg.’

Maar het laatste telefoontje kwam uit Iwate, een van de locaties van de ramp van 2011. De redactrice van het programma keek veelbetekenend naar de geluidstechnicus, die zijn blik lange tijd op de presentatrice liet rusten en zijn ogen daarna op het regieplan voor zich richtte, waar hij tot het eind van het programma niet meer van opkeek. Net als Yui had de luisteraar iemand verloren bij de tsunami, namelijk zijn vrouw; het huis was door het water omvergetrokken, haar lichaam was meegesleurd tussen het puin, en ze was gecatalogiseerd als een van de *joekoeí foemei* ‘zonder enig spoor’, de vermisten. Nu woonde hij in het huis van zijn

zoon, in het binnenland, waar de zee slechts een idee was.

‘Goed,’ begon de man, die met korte tussenpozen een trekje van een sigaret nam. ‘Er staat een telefooncel midden in een tuin op een heuvel die geïsoleerd is van de rest. De telefoon is niet aangesloten, maar de stemmen worden meegevoerd door de wind. Dan zeg ik ‘Hoi Yōko, hoe is het?’ en lijkt het net of ik weer de man van vroeger ben, toen mijn vrouw vanuit de keuken naar me luisterde, altijd druk in de weer met het ontbijt of het avondeten, terwijl ik mopperde omdat ik mijn mond verbrandde aan de koffie.

Gisteravond las ik mijn kleinzoon het verhaal van Peter Pan voor, het jongetje dat kan vliegen en zijn schaduw verliest, waarna het meisje die weer voor hem onder zijn zolen naait; nou, ik geloof dat wij ook zo zijn als we naar die heuvel gaan, we proberen onze schaduw weer terug te krijgen.’

Iedereen op de redactie verstomde, alsof er opeens een gigantisch vreemd voorwerp tussen hen in was gevallen.

Ook Yui, die gewoonlijk heel goed in staat was om te lange interviews met een paar weloverwogen woorden af te knippen, zei niets. Pas toen de man kuchte en de regie zijn stem dempte, leek Yui uit haar droom te ontwaken. Ze kondigde in allerijl het nummer aan en verbaasde zich over de titel, die puur toevallig luidde: Max Richter, ‘Mrs. Dalloway: In the Garden.’

Er kwamen die nacht nog vele andere berichten binnen, en ze bleven maar komen, ook toen Yui al in de voorlaatste trein naar Shibuya en de laatste trein naar Kichijōji zat.

Ze deed haar ogen dicht, al kon ze de slaap niet vatten. Ze dacht steeds maar weer terug aan de woorden van de luisteraar, alsof ze op en neer rende door dezelfde straat en onderweg aandacht schonk aan nieuwe details. Een verkeersbord, een straatnaambordje, een huis. Ze viel pas in slaap toen ze zeker wist dat ze de hele weg in haar geheugen had geprent.

De dag daarna vroeg Yui voor het eerst sinds de dood van haar moeder en haar dochter twee dagen vrij.

Ze startte haar auto, ging tanken, en nadat ze een compacte reeks opdrachten in de navigator had gezet, reed ze naar de tuin van Suzuki-san.

Als het niet het geluk was, dan zou in elk geval de opluchting een ding worden.

2

*Muziekdraaiboek van die nacht tijdens
Yui's radioprogramma*

Fakear, 'Jonhhae Part 2'

Hans Zimmer, 'Time'

Plaid, 'Melifer'

Agnes Obel, 'Stone'

Sakamoto Kyū, 'Ue wo mite arukō'

The Cinematic Orchestra, 'Arrival of the Birds' & 'Transformation'

Max Richter, 'Mrs. Dalloway: In the Garden'

Vance Joy, 'Call If You Need Me'

3

Terwijl ze met de navigator bezig was, moest Yui moeite doen om niet over te geven.

De eerste tien minuten had de zee die uitwerking op haar, dat gebeurde elke keer. Alsof ze die, alleen al door ernaar te kijken, in haar mond kreeg, of sterker nog, dat iemand die haar met geweld door een trechter liet inslikken. Dan stak ze snel iets tussen haar lippen, een blokje chocola of een snoepje. Binnen enkele minuten was haar hart eraan gewend en trokken ook de spasmen weg.

In de maand vlak na de tsunami had ze als evacuee op een doek van twee bij drie in de gymzaal van een basisschool gezeten, samen met honderdtwintig andere mensen. Maar de eenzaamheid die ze op die plek had gevoeld, had ze daarna nooit meer ervaren.

Ondanks een enorm pak sneeuw, ongekend voor maart, was ze als het even kon het gebouw uit gegaan; dan kroop ze in een scheur in de muur die het schoolplein omheinde, omhelsde een boom die haar stevig in de grond leek te staan en aanschouwde vanaf daar de oceaan die weer was teruggekeerd naar zijn plek en de krater van puin die hij had achtergelaten.

Ze had geconcentreerd het water afgespeurd, ze had wekenlang niets anders gedaan. Daarin, daar was ze van overtuigd, lag het antwoord.

Elke ochtend en elke avond ging ze naar het Informatiecentrum met dezelfde vraag, twee namen, de vlechtjes, het grijze

halflange haar, de kleur van een rok, de moedervlek op de buik.

Bij terugkeer liep ze snel langs de piepkleine school-wc's, die normaal werden bezocht door kinderen tussen de zes en de elf. Ze liep door de gangen, die volhingen met tekeningen en papierwerkjes. Ze ging weer op het rechthoekje van haar leven zitten, met stomheid geslagen door al die absurditeit.

Sommige mensen zaten onafgebroken te praten op de dozen die op de grond lagen. Ze moesten het onder woorden brengen om zeker te weten dat het echt gebeurd was. Anderen zeiden juist niets, alsof ze doodsbang waren om de volgende pagina te lezen, want ze wisten dat de tragedie daar zou plaatsvinden; ze maakten zichzelf wijs dat als die pagina maar niet werd omgeslagen, hetgeen er natuurlijk volgde nooit zou gebeuren. Weer anderen, die alles wisten, hadden niets meer te zeggen. De meerderheid wachtte, en Yui was een van hen.

Al naargelang het nieuws dat ze van het Informatiecentrum kregen, behoorden ze tot de ene groep of tot een andere. Soms vertrokken ze naar een andere opvangplek, waar degenen op hen wachtten op wie ze zelf aan het wachten waren.

Er waren honderden verbijsterende verhalen te vertellen. Achteraf leek het allemaal op toeval te berusten ('stel dat ik niet ziek in bed had gelegen', 'stel dat ik die dag rechts af was geslagen met de auto in plaats van links', 'stel dat ik niet uit de auto was gestapt', 'stel dat we niet waren teruggegaan om te lunchen').

Ze hadden allemaal de stem van de jonge medewerkster gehoord via de luidspreker van het gemeentehuis, honderd meter van zee; ze was geen moment opgehouden met het doorgeven van de waarschuwing dat de tsunami eraan kwam, dat iedereen naar de bergen moest rennen en naar de hoogste verdiepingen van gebouwen van gewapend beton. Ze wisten allemaal dat ze zichzelf niet had weten te redden.

Op de beelden op de mobiele telefoons, waarvoor iedereen

nu wel uren in de rij stond om ze op te kunnen laden, was het ongerijmde schouwspel te zien van mensen die zich vastklampten aan daken, van auto's die door de zee werden meegesleurd, van huizen die na moedig standhouden toch de mensen achternagingen, alsof ze met het spoelwater het afvoerputje in stroomden.

En daarna het vuur, waarvan niemand ooit had verwacht dat het sterker zou zijn dan het water, want van kleins af aan wordt je geleerd dat schaar wint van papier zoals papier wint van steen, en dat water altijd wint van vuur, want dat blust het en dan ben je veilig. Niemand herinnerde zich naast die kinderlijke geruststelling dat de tijd over alles beslist en dat de rook je longen vult alsof het een ding is. Dat je in een tsunami ook zo kunt sterven, zonder dat je in aanraking komt met het water.

Vanaf de bergkam die het stadje omringde en waar ze die dag na de hevige schokken haar toevlucht had gezocht, had Yui de oceaan zien oprukken. Hij had haar heel traag maar vastberaden geleden, bijna alsof hij niets anders te doen had. Wat zou een zee nu anders kunnen doen dan oprukken?

Ze was ver van huis en haar moeder was in haar berichtje zo geruststellend geweest over het feit dat zij en Yui's dochter vlak bij de schuilplaats bij hen in de buurt waren dat ze met de mensen mee was gelopen, een bejaarde vrouw had geholpen die moeizaam liep en zich zo nuttig mogelijk had gemaakt, in de overtuiging dat ze echt een overlevende was. Een ogenblik had ze zich zelfs schuldig gevoeld omdat ze zoveel geluk had gehad.

Toen ze op een open plek op de berg waren gekomen, hadden ze er allemaal naar staan kijken, alsof ze in een theater op het balkon zaten. Ze hielden hun telefoons in hun handen, bezielde door een buitenproportioneel vertrouwen in de technologie. Ze leken allemaal weer kind, van de leeftijd waarop er geen grens bestaat tussen opwinding en angst. En toch,

toen de zee op de aarde sloeg en niet ophield tot hij de voet van de berg had bereikt, was stilte nog het enige.

Dat tafereel was voor Yui zo surrealistisch dat ze lange tijd niet zeker wist of ze het wel echt had meegemaakt.

De tsunami bereikte een hoogte die het vooraf ingeschatte niveau veruit overtrof, waardoor sommige schuilplekken een falende formule werden, een verkeerd woord, als een onnauwkeurige definitie die een vaste samenhang creëert tussen twee dingen die helemaal niet bij elkaar horen. Zo was het ook gegaan met haar dochter en haar moeder, die in die schuilplaats de dood hadden gevonden.

Een maand lang had ze op die doek van twee bij drie zitten wachten zonder dat ze op een gegeven moment nog goed wist waar ze nu op wachtte. De luttele voorwerpen die ze op het moment van de aardbeving had meegenomen, lagen als een guirlande om haar heen. Daar kwamen flesjes water, handdoeken, kopjes gevriesdroogde *rāméin*, *onigiri*, energierepen, maandverband en energiedrankjes bij. Omringd door steeds oudere spulletjes wachtte ze tot het voorbijging.

Toen werden de lichamen eindelijk gevonden en hield Yui op met naar de zee kijken.